

**XI Ogólnopolska Konferencja
Filozoficzna EPISTEME**

Abstrakty

XI Ogólnopolska Konferencja Filozoficzna EPISTEME

Abstrakty

Redakcja:
Magdalena Śliwa
Ewelina Chodźko

Lublin 2020

**XI Ogólnopolska Konferencja Filozoficzna EPISTEME
Lublin, 19 września 2020 r.**

Abstrakty

Redakcja:

Magdalena Śliwa

Ewelina Chodźko

Skład i łamanie:

Monika Maciąg

Projekt okładki:

Marcin Szklarczyk

© Copyright by Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju TYGIEL

ISBN 978-83-66261-74-7

Wydawca:

Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju TYGIEL

ul. Głowackiego 35/348

20-060 Lublin

www.fundacja-tygiel.pl

Komitet Naukowy:

- **dr hab. Andrzej Niemczuk, prof. UR**, Instytutu Filozofii, Wydział Socjologiczno-Historyczny, Uniwersytet Rzeszowski
- **dr hab. Agata Skała, prof. UMCS**, Katedra Historii Literatury Polskiej, Instytut Filologii Polskiej, Wydział Humanistyczny, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
- **dr Joanna Barcik**, Katedra Filozofii Religii, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
- **dr Małgorzata Bogaczyk-Vormayr**, Wydział Filozoficzny, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
- **dr Beata Guzowska**, Instytut Filozofii, Uniwersytet Rzeszowski
- **dr Łukasz Lamża**, Centrum Kopernika Badań Interdyscyplinarnych, Uniwersytet Jagielloński
- **ks. dr Andrzej Sołtys**, Katedra Nauk Humanistycznych i Społecznych, Politechnika Rzeszowska

Komitet Organizacyjny:

- Ewelina Chodźko
- Alicja Danielewska
- Joanna Jędrzejewska
- Kamil Maciąg
- Monika Maciąg
- Izabela Mołdoch-Mendoń
- Marcin Szklarczyk
- Paulina Szymczyk
- Magdalena Śliwa
- Kamila Talarek

Organizator:



Fundacja
TYGIEL

Patronaty Honorowe:

**PATRONAT
HONOROWY**



PREZYDENT MIASTA LUBLIN
KRZYSZTOF ŻUK



Nowoczesne
Zarządzanie
Biznesem

www.nzb.pl

10^{lat}



Wydawnictwo
TYGIEL

Patronaty medialne:



Spis treści

Wystąpienie Gościa Honorowego

Homo religiosus versus homo eligens?11

Wystąpienia Uczestników

Dobro i zło w czasie wojny i pokoju.....15

Dysjunktywizm Johna McDowella a epistemologiczny problem percepcji16

*Filozoficzne intuicje Łukasiewicza a podważenie zasady
dwuwartościowości*17

*Idea doświadczenia religijnego jako powrotu w hermeneutycznej wizji
chrześcijaństwa Giannięo Vattimo u kresu metafizyki*18

„Ja aksjologiczne” a „ja agatologiczne” w doświadczeniu etycznym20

Metafizyka braku21

Równość i wolność w koncepcji Leonarda Trelawny Hobhouse'a.....22

Indeks autorów.....23

Wystąpienie Gościa Honorowego

Homo religiosus versus homo eligens?

ks. dr Andrzej Sołtys, Katedra Nauk Humanistycznych i Społecznych, Politechnika Rzeszowska

Egzystencjalizm ateistyczny zanegował konieczność istnienia Boga. Uzasadniał to przekonanie między innymi tym, iż istnienie Boga i wiązanie się człowieka z Bogiem w aktach religijnych, pozbawia człowieka wolności. *Homo religiosus* ustawił w kontrze do *homo eligens*. W przedłożeniu wykazuje się, że u podstaw tego przekonania leży błędne indeterministyczne pojęcie wolności oraz przekonanie, że *homo religiosus* ma genezę kulturową. Tymczasem *homo religiosus* nie jest kulturowo przyjętym projektem egzystencji, lecz jest czynnikiem konstytuującym naturę ludzką, podobnie jak *homo sapiens*, *homo loquens*, czy *homo eligens*. Elementy konstytuujące naturę ludzką wzajemnie się dopełniają determinując podmiot ludzki do bycia źródłem osobowego działania.

Wystąpienia Uczestników

Dobro i zło w czasie wojny i pokoju

***Marcin Płoski**, marcin.ploski7@gmail.com, Absolwent Studium Doktoranckiego Nauk o Polityce, Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego*

Przedmiotem zainteresowań niniejszego wystąpienia jest interdyscyplinarne ujęcie zagadnienia dobra i zła, a mianowicie w obszarze badań filozoficznych, irenologicznych, polemologicznych i socjologicznych. Celem jest również ukazanie relatywizmu etycznego w poszczególnych okresach historycznych odnośnie zagadnień wojny i pokoju. Na przestrzeni dziejów mamy do czynienia z nierównością epok historycznych. W jednych epokach historycznych ludzie doświadczają więcej dobra niż zła, a w innych więcej zła niż dobra. W tym celu przedstawiona zostanie teoria strukturacji Anthony'ego Gidensa, zwłaszcza w odniesieniu do kwestii czasu. W tym aspekcie strukturacja to wewnętrzna dynamika każdej społeczności urzeczywistniająca się jako proces powstawania, powielania i praktycznego wykorzystywania organizacyjnych struktur w życiowych poczynaniach członków danego społeczeństwa. W myśl teorii strukturacji podmioty w swoich działaniach wykorzystują istniejące w strukturze zasoby i reguły i dzięki temu, że ich używają, podtrzymują ich istnienie. „Produkcja” życia społecznego jest równocześnie reprodukcją struktur. Została postawiona następująca teza, że na przestrzeni trwania dziejów ludzkości mamy do czynienia z „nierównością epok historycznych”. Spośród czynników mających decydujący wpływ na doznawanie dobra i zła, składających się na teorię strukturacji, ma czas.

Dysjunktywizm Johna McDowella a epistemologiczny problem percepcji

Michał Bochen, michal.bochen@poczta.umcs.lublin.pl, Szkoła Doktorska Nauk Humanistycznych, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, www.umcs.pl

W wystąpieniu zaprezentowano dysjunktywizm amerykańskiego filozofa Johna McDowella na tle epistemologicznego problemu percepcji. Problem ten wynika z refleksji dotyczącej natury doświadczenia zmysłowego – biorąc pod uwagę fakt, że w percepcji padamy ofiarą sytuacji złudnych i są one subiektywnie nieodróżnialne od sytuacji weredycznych, musimy przyjąć, że przedmiotem doświadczenia nie są rzeczy zewnętrzne wobec umysłu, lecz to, jak owe jawią się podmiotowi. W odniesieniu do tego możemy jednak postawić pytanie, jak pogodzić taki charakter doświadczenia z przekonaniem, że percepcja otwiera nas w poznaniu na świat zewnętrzny.

W wystąpieniu wskazano, że rozwiązaniem tego problemu może być przyjęcie dysjunktywnej teorii percepcji, zgodnie z którą doświadczenia złudne i weredyczne, pomimo subiektywnej nieodróżnialności, różnią się pod innym względem. Przedstawiono przy tym epistemologiczną wersję dysjunktywizmu sformułowaną przez McDowella. Według niej różnica pomiędzy doświadczeniami złudnymi i weredycznymi tkwi w rodzaju racji, jakie owe dostarczają. Percepcje iluzyjne i halucynacje chociaż oferują uzasadnienia, które są refleksyjnie dostępne dla podmiotu, nie dają mu racji faktywnych; z kolei percepcje weredyczne dostarczają zarówno racji refleksyjnie dostępnych, jak i faktywnych.

Celem autora odczytu było wskazanie na motywacje stojące za tego rodzaju dysjunktywizmem. Z jednej strony jest to odrzucenie tradycyjnej epistemologicznej dychotomii internalizmu i eksternalizmu, z drugiej zaś wyjaśnienie możliwości intencjonalnego odniesienia myśli do świata zewnętrznego wobec umysłu. Autor w ramach podsumowania dokonał próby oceny, w jakim stopniu wskazane wyżej cele zostały zrealizowane przez McDowella.

Filozoficzne intuicje Łukasiewicza a podważenie zasady dwuwartościowości

Bartosz Kośny, bartosz.kosny@gmail.com, Instytut Filozofii, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Wrocławski, www.filozofia.uni.wroc.pl

Celem niniejszej pracy jest zbadanie, na przykładzie dokonań wybitnego logika Jana Łukasiewicza, jak myśl filozoficzna może wpływać na powstanie nowych kierunków w naukach ścisłych – tu w logice matematycznej. Jako indeterminista Łukasiewicz nie chciał przyjąć, że zdania orzekające o zdarzeniach przyszłych są prawdziwe lub fałszywe już w chwili ich wypowiedzienia, gdyż to byłoby przesłanką na rzecz determinizmu. Taka postawa zaważyła na jego stosunku do zasady sprzeczności oraz podważeniu związanej z nią zasady dwuwartościowości.

Prezentowana analiza motywu indeterministycznego wykazała, że istotnym elementem interpretacji systemu logiki 3-wartościowej Łukasiewicza jest pojęcie aktualizacji zdania. Wyrażenia dotyczące zdarzeń przyszłych otrzymują początkowo wartość możliwych, czyli niezaktualizowanych. Dopiero nastąpienie omawianego zdarzenia w konkretnej przyszłej chwili t czyni je aktualnymi, czyli przybierającymi wartość prawdy lub fałszu. Przedstawiono zalety oraz wady tego ujęcia.

Omówiono również wpływ indeterminizmu na zainteresowanie polskiego logika funktorami modalnymi. Zdarzenia konieczne oraz możliwe Łukasiewicz formalizował m. in. w oparciu o tezy postulowane przez Arystotelesa. W pracy zbadano adekwatność tych formalizacji, w przypadku jednej zaproponowano stosowną korektę.

Wskazano, że 3-wartościowość była również etapem na drodze do systemów nieskończenie-wielowartościowych. Wykazano tym samym, że filozoficzne intencje mogą stanowić twórczy bodziec w badaniach z zakresu logiki matematycznej.

Idea doświadczenia religijnego jako powrotu w hermeneutycznej wizji chrześcijaństwa Gianniiego Vattimo u kresu metafizyki

Janusz Romanowicz, janusz.romanowicz.pl@gmail.com, Instytut Filozofii, Uniwersytet w Białymstoku, <http://filozofia.uwb.edu.pl/> ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7898-982X>

W dniach 28.02-01.03.1994 odbyła się na wyspie Capri konferencja naukowa poświęcona fenomenowi dużego zainteresowania religią i religijnością u schyłku XX wieku – z udziałem znaczących myślicieli europejskich: Jacquesa Derridy, Gianniiego Vattimo, Hansa-Georga Gadamera, Eugenio Triasa, Maurizio Ferrarisa, Aldo Giorgio Garganiego, Vincenzo Vitiello. Seminarium, prowadzone przez Jacquesa Derridę i Gianniiego Vattimo, próbowało odpowiedzieć na pytanie o przyczyny i okoliczności odrodzenia religii w kontekście przepowiedni jej końca (poczynając od czasów oświecenia do teorii marksistowskich, filozofii Nietzschego i teorii psychoanalitycznych). Sformułowanie „doświadczenie religijne jako powrót” użyte w tytule mojego artykułu jest jednym z synonimicznych wyrażen stosowanych przez G. Vattimo w świetle pytań o renesans religii w jego wystąpieniu na Capri.

Nie jest przedmiotem mojego wystąpienia prezentacja poszczególnych stanowisk przedstawionych na tym seminarium, ani, tym bardziej, referowanie jego przebiegu. Celem moim jest ujaśnienie myśli postsekularnej na podstawie przemyśleń jednego z uczestników i współprowadzącego konferencję poświęconą religii – Gianniiego Vattimo. Chciałbym przedstawić poglądy G. Vattimo na istotę i sens obecnego powrotu, oraz przyszłość religii, i religijności w perspektywie hermeneutycznej, postmetafizycznej i dialogicznej. Będzie to wymagało analizy innych jeszcze jego tekstów. Mam nadzieję, że ta próba będzie dobrą zachętą do zapoznania się referatami innych uczestników konferencji na Capri, i oczywiście – z innym pracami włoskiego filozofa z Turynu.

Czym jest dzisiejszy renesans zainteresowania religią i religijnością? Czy jest możliwe odnalezienie tego, co dawno zagubione? Czy uda się napotkać „ślady śladu” w nowoczesnym świecie wobec, podkreślanych przez G. Vattimo, poważnych zagrożeń, które zawisły nad losem całych społeczeństw, poczynając od wizji zagłady termojądrowej, a kończąc na zagrożeniach ekologicznych, biotechnologicznych, genetycznych, epidemiologicznych i negatywnych konsekwencjach społecznych i psychologicznych konsumpcjonizmu? W którym miejscu sytuuje nas doświadczenie społeczno-ekonomiczne i prawne, duchowe i egzystencjalne wobec instytucji Kościoła? Czy spotkanie z Bogiem w tradycji biblijnej jest warunkiem możliwości odnalezienia go w transcendencji?

„Ja aksjologiczne” a „ja agatologiczne” w doświadczeniu etycznym

*Justyna Stecko, jstecko@prz.edu.pl, Katedra Nauk Humanistycznych i Społecznych,
Wydział Zarządzania, Politechnika Rzeszowska*

Od momentu, w którym człowiek zaczął być świadomy własnej egzystencji, nieustannie zмага się z doświadczeniem wartości. Jednak świat aksjologii nie jest czarno – biały, ani zero – jedynkowy. Kluczowym celem wystąpienia jest krótki namysł nad światem wartości i ocen etycznych w ujęciu Józefa Tischnera. Artykuł jest próbą przybliżenia podstawowych pojęć związanych z etyką krakowskiego księdza i filozofa. Opracowanie w pierwszej części pobieżnie opisuje pochodzenia słowa wartość, jego zapożyczenie z nauk ekonomicznych oraz kluczowe zagadnienia i pytania związane z tym pojęciem. W kolejnej części przybliżono tischnerowską definicję etyki, która jest nieco szersza niż ujęcie tradycyjne, dalej zaś opisano kategorię przeżycia wartości, jako spotkania z drugim człowiekiem oraz kluczowe dla Tischnera zagadnienia jak: „ja aksjologiczne” oraz „ja agatologiczne”. Wydaje się, że problematyka wartości zdominowała myśl Tischnera, a główne zagadnienia, które zostały poddane refleksji to próba odnalezienia właściwych wyborów z perspektywy płaszczyzny etycznej oraz uzasadniania działań. Zdaniem Tischnera wartości są mocno związane z ludzkim światem, a imperatywy moralne odnoszą jedynie do świata ludzi, nie zaś na przykład do świata zwierząt. To co kluczowe w filozofii krakowskiego filozofa to zagadnienie spotkania z drugim człowiekiem, ponieważ „ja aksjologiczne” w swoją strukturę ma wpisane spotkanie z drugim człowiekiem. Wystąpienie kończy krótkie podsumowanie i słowa Tischnera „nikt nie może być dobry w samotności i nikt nie może być dobry z konieczności”.

Metafizyka braku

Maciej Cichoń, m4ciekc@gmail.com

Obecność metafor i zwrotów językowych, opartych na odczuciu przestrzeni pozwala na bardziej precyzyjny wgląd w ciekawe zagadnienie metafizyki braku. Przestrzenność (konotowana w takich językowych pojęciach jak: dziura, luka, szczelina, wyłom, etc) uruchamia proces nie do końca zracjonalizowanych zachowań sytuujących nas, naszą świadomość wobec wypowiedzanego „braku”. Pierwszym problem dotyczy skłonności ontologii do analizowania tego co jest (bytu), co pozostaje w sprzeczności z równie ontologicznym charakterem braku. Kolejny problem to: możliwość językowego wysłowienia takiego rodzaju namysłu, który roboczo można określić jako „ontologią negatywną”.

Czy języki formalne (np. matematyka) dają możliwość lepszego („dalej idącego”) ujęcia? Rozwiązaniem może być odwołanie się do teorii mnogości i pojęcia zbioru pustego:

1. Aksjomat zbioru pustego w ujęciu Zermela- Fraenkla ma status „absolutnych pewników istnienia”, jest więc wprost frapująco metafizyczną formułą teorii mnogości.

2. Określane w teorii mnogości właściwości zbioru pustego jak np:

$\emptyset \neq \{\emptyset\} \neq \{\{\emptyset\}\}$ wydają się ciekawym punktem wyjścia dla refleksji na temat możliwości stopniowania niebytu w języku naturalnym. Czy formuła: $\{\emptyset\}$ – „zbiór zawierająca zbiór pusty odnosi się do bytu i niebytu, czy już do rozumowego (per ratio) namysłu (operacji) na niebycie= \emptyset jako zbiorze pustym(o zawsze tej samej mocy zbioru = 0)?

Podstawowym problemem wydaje się ustalenie relacji pomiędzy przestrzenno-proksemicznym odczuciem: luki, dziury, braku a pojęciem zbioru pustego. Co powoduje, że skłonni jesteśmy te sytuacje/pojęcia traktować jako synonimiczne? W jakim języku da się sformułować i wypowiedzieć argumenty za (lub przeciw) trafności takiego odczucia?

Równość i wolność w koncepcji Leonarda Trelawny Hobhouse'a

Bartłomiej Kisiel, *b.p.kisiel@gmail.com*, *Instytut Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, <http://www.upjp2.edu.pl/>*

Leonard Trelawny Hobhouse (1864-1929) jest uznany za jednego z najbardziej intelektualnych umysłów angielskiego „Nowego Liberalizmu”. Myśliciel uważany jest również za jednego z twórców nurtu filozoficznego, określanego mianem „liberalizmu społecznego” (social-liberalism) lub „liberalizmu kolektywistycznego”. Hobhouse to nie tylko kluczowa postać brytyjskiej myśli liberalnej na przełomie XIX i XX wieku, ale również twórca, która umiejętnie łączy idee tak różne jak: idealizm brytyjski, kolektywizm, ewolucjonizm, socjalizm angielski czy liberalizm.

Celem referatu jest przedstawienie koncepcji wolności i równości, zawartej w pismach angielskiego filozofa, w kontekście „społecznego liberalizmu” L.T. Hobhouse'a, a także ukazanie ich na tle historyczno-filozoficznych przemian społecznych i intelektualnych na terenie Wielkiej Brytanii końca XIX i początku XX wieku. W szczególności uwaga zostanie poświęcona wpływowi ówczesnych trendów intelektualnych na rozwój koncepcji filozoficzno-społecznej L.T. Hobhouse'a, która w niezwykle interesujący sposób łączy ze sobą tak przeciwstawne idee jak liberalizm-socjalizm, indywidualizm-kolektywizm, atomizm-organicyzm, czy własność prywatna-własność publiczna. W pracy zostanie równocześnie pokazane, że polityczna teoria brytyjskiego filozofa jednocześnie uwzględnia spuściznę intelektualną klasycznych liberałów (Mill), utyitarystów (Bentham), ale również T. H. Greena, pierwszego teoretyka „społecznego liberalizmu”. Główną osią teoretyczną pracy będzie jednak kwestia wzajemnej relacji pomiędzy wolnością i równością, które występują w pismach Hobhouse'a, a także próba udzielenia odpowiedzi na pytanie czy, lub w jakim stopniu, idea wolności w koncepcji liberalizmu społecznego zależna jest od koncepcji równości. A także, kontynuując, jakie są konsekwencje tej relacji dla jednostki i samego państwa.

Indeks autorów

Bochen M.....	16
Cichoń M.	21
Kisiel B.....	22
Kośny B.....	17
Płoski M.....	15
Romanowicz J.	18
Sołtys A.	11
Stecko J.....	20